

FØROYA AMTS BOKASAVN
TÓRSHAVN

FØROYA SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 1.

Lýsingaprísur fyri petitreglu: 40 oyru á
1. síðu, 30 oyru á 3. og 4. síðu

Mánadagin 8. januar 1945.

Bladid verður bilágt á posthúsinum, og
kostar kr. 1,50 + porto um fjórðingsárið

19. árg.

Vit eru sum manningin, ið var við at doyggja av tosta á eini feskvatnsflóð.

Ein skipari spurdi ein dagin, hvat ið tingið hevði gjørt fyri at fáa okkara fiskimenn nýtans skip.

Vit greiddu honum so frá, at javnaðarmenn høvdu ávíst og prógvað, at Føroyar áttu í dag yvir 57 milliónur í avlopsvaluta.

Javnaðarmenn høvdu sett fram uppskot um, at hitt almenna, tingið, skuldi læna ein part av hesum peningi annaðhvørt frivilliga ella við tvungnum láni og átaka sær, um hitt privata iniciativði helt seg aftur, at endurnýggja skipaflootan, so allir fiskimenn, sum ikki kundu fáa livsbreyð sitt á tí turra, kundu sleppa til sjós við góðum nútímans veiðuferum.

Tá ið vit lægdu aftrat, at nú frættist, at Íslendingar høvdu samtykt at nýta teirra avlopsvaluta ákkrat soleiðis sum vit høvdu eitt fullgiggjað uppskot um, segði skiparin glæður:

„Íðan! Hinir flokkarnir, fyrst og fremst vinnuflokkurin, sum hevur rópað so nógv um, at hann er tann berandi kraftin innanfyri vinnulivið, teir tóku væl undir?“

Vit máttu tessverri siga honum tann beiska sannleika, at øll okkara uppskot — uttan tað at royna frivilliga at læna 3 milliónur til útláns, um nakar vildi læna, — øll okkara uppskot vórðu feld av fólkaflokkinum og sambandinum á tingi.

Tá sprakk skiparin upp og tók til eina v...: „Eg gjaldi ikki oyra í lottingsskatt til eitt tilfikt ting, eitt ting, ið soleiðis svikur okkara fiskimanna livsinteressur. Eg fati ikki, at Føroyingar, Føroya fiskimenn, finna seg í tilkum, at teir ikki gera uppreisn. Vit eru í dag beinleiðis at líkna við í psmanningina á eini feskvatnsflóð, ið var við at doyggja av tosta, tí hon ikki visti, at bara við at taka krússið niður í vatnið utanborðs var allur tosti slæktur.“

Vit hava ivaleyst av peningi í okkara landi til at endurnýggja okkara skipafloota, kunnu gera tað og kortini hava stóran pening til avlops til aðrar uppgávur — og so er ikki so frætt av samfelagskenslunum, ábyrgdarkenslunum í okkum yvir fyri øllum teim farleysu, øllum teim arbeiðs- og vinnuleysu, at

vit kunnu verða samdir um at nýta okkara stjórnarmegi til at gera okkum til harra yvir hesum peningi til endurnýggjan av skipaflootanum. Harmiligt! So mikið meiri harmiligt sum tað, at tað als ikki er talan um annað enn, at landið skal læna henda pening frá grossitunum, spekulantunum og øðrum, ið hava vunnið tjúkt av krignum, tjúkt av tí føroyska fólkunum!

Kunnu vit fiskimenn, ið hava vágað lívið, kunnu vit, ið hava drigið og silt ríkidemið til landið finna okkum í tilkum, finna okkum í at verða settir á svøltungar-beinkin, tveittir út í arbeiðsloysis-forbannilsí?

Nei og aftur nei! Nú má val verða! Hetta svartasta afturhaldið í Føroya oftani korgu øldum má verða ríkið burtur!*

Hvat er beint?

Javnaðarmanna stórsliðni plánu um endurnýggjan og moderniseran av okkara skipafloota, so hvør einasti fiskimaður kann koma til heilársarbeiði á sjónum?

ella

fólkaflokksins og sambandsins „ávæntandi“ støða, ið yvirletur tað til einstaklingin og tey einstaku virkini at taka „iniciativði“, um teimum lystir ella at lata vera, um teimum fellur tað betri. Samfelagsins luttaking skal ikki rækka longur enn at veita lán til ein brotspart av teimum skipum, ið okkara landi og fólk terva?

Nógv hevur verið talað um, at vit hava nógv ov fá skip.

Vist hevur verið á, at bert ein brotspartur av okkara sjómonnum hevur sloppið til skips ein stuttan part av árinum. Hin stórsti parturin hevur noyðst at ligið heima vegna farloysi.

Hendan verunleika hevur eingin mótmælt. Hann hevur verið og er so ásynligur, ágangandi og átroðkandi, at einki menniskja í Føroyum, ið hevur evni at siggja og fylgja við, kann nokta hann.

Og tað at Føroyingar megu hava skip, um tað føroyska fólkid yvirhever skal kunna klára seg, líva sum tjóð, hevur heldur eingin kunnað avsannað.

Skip er í dag meiri enn á nøkrum sinni grundarlagið fyri okkara lívi og veran her í Føroyum. Skip og aftur skip!

Hetta rópið skilja øll. Ja, hesum rópi taka øll lut í.

Men hvussu skulu vit fáa skipini?

Her er tann stóri ójavni flokkanna og manna millum at finna.

Fólkaflokksmenn og sambandsmenn siga, at vit skulu líta á tað gamla roynda „privatiniativði“ aleina. Hitt almenna skal ikki beinleiðis sjálvt „gripa inn“, taka sær um reiggj, bæði hvat ið viðvikur at fáa pening til vega og at taka ábyrgd fyri, at skipini verða bygd. Tað kann læna eitt sindur av peningi, men so ikki meiri.

Men samstundis sum afturhaldsflokkarnir lata hesa „paroluna“ ljóða sum tað einasta sælugerandi meðalið fyri okkara lamda vinnuliv, tekur tann eini „mátadorurin“ fyri og annar eftir til orða um, at tann einstaki maðurin ella tað einstaka felagið kann ikki vága pening sín í hesi óvissu tíð, hvar ið eingin kann siga nakað vist um framtíðina. Og teir vísa á, sum umberslu fyri hesa undanfærslu, at aftaná seinasta kriggj „brendi“ so mangur seg, ovtók seg við at fara undir virki, ið ikki kundu klára seg í teirri herviliga ringu tíðini aftaná heimsbardagan.

Tann einstaki maðurin ella felagið, ið eigur pening, fer ikki av knóranum, um hesin peningur ikki verður brúktur til keyp av amboðum, skipum o. s. v. Men hvussu við teirri stóru fjældini, ið ongan pening eigur, og ið ikki kann líva uttan av hondum sínum, uttan hon fær loyvi at arbeiða, amboð at arbeiða við?

Fólkaflokksins støða og sambandsins støða at yvirleta alt til hitt privata „iniciativði“ tryggjar so statt ikki fiskimennum og arbeiðsmennum skip og onnur arbeiðsamboð. Hetta má hvør einasti fiskimaður og arbeiðsmaður skilja.

Í tingsetuni 1943 feldu afturhaldsflokkarnir uppskot frá javnaðarmennum um við frivilligum ella tvungnum láni til tingið at veita fiskimanninum tann neyðturvuliga pening til skip.

I seinastu tingsetu varð hetta uppskotið eisini felt eins og uppskotið um, at landsnevndin skuldi fáa heimild til tingsins vegna at kontrahera um bygging av skipum.

Kortini varð hesa ferð samtykt uppskot um at royna at fáa eitt

frivilligt lán uppá 3 milliónur til vinnulánsgrunnin, ið sum kunnugt varð stovnaður, tá ið javnaðarmenn høvdu figgarleiðsluna á tingi.

Javnaðarmannastøðan er:

1. Skipatrot og tað í samband við hetta trot standandi arbeiðsloysi er tað dýrasta og hættisligasta fyri tjóð okkara, ið hugsast kann.

2. Arbeiði fyri hvørja hond, produktivt arbeiði á landi og á sjógvi, er tað einasta, ið kann gera tjóð okkara, heila okkara fólk, stimbrað og livsmergjað.

Tað, at hvør einasti íbúgvi við dagligum produktivum arbeiði verður stimbraður ikki bert til at veita sær sjálvum fæði og klæði, men harafrat eisini til at gjalda til samfelagið, ber við sær, at byrðurnar hjá tí einstaka verða minni og lættari at bera.

Okkara samfelag er við at fara fyri bakka sum nú er við at verða statt, hvar ið bert eitt fátal av íbúgvunum hava arbeiði og vinna eftir umstøðum væl, meðan meirlutin als einki arbeiði hevur ella hevur so lítið at vinna, at hann ikki kann fæða seg og síni hampaliga væl. Hesin líti arbeiðandi parturin má soleiðis fyrst fæða seg sjálfan, síðani skoyta uppí hjá tí partinum, ið hevur ov lítið av vinnandi arbeiði og harafturat halda lívið í teimum gomlu, sjúku, einkjum og fadirlæysu og bera uppí allar almenrar stovnar og skipanir sum skúlaskipanina, embætisskipanina, læknaskipanina o. s. fr.

3. Tann avlopsmegi, ið vit í hesi tíð hava ognað okkum í tøkum peningi er komin frá og við fólkunum, tí stóru arbeiðandi og keypandi fjældini. Hitt arbeiðandi fólkid hevur tí krav uppá, at hesin peningur verður nýttur til at tryggja tí arbeiði.

Tað er beint — fullkomuliga moralskt rætt — at skipa verður fyri, at hetta peningaliga avlopið verður brúkt plánekonomiskt og við skili til at veita fjældini, fiskimenninum og arbeiðsmenninum, til vega tey amboð, skip o. a., ið teimum terva fyri at kunna vera við í einum skapandi, produktivum arbeiði. Ja, tað er ikki bara moralskt rætt, men ein ófrávikilig skylda hjá landsins kosnu monnum at varðveita livsinteressurnar hjá okkara fiskimanna- og arbeiðsmannafjeld soleiðis, at henda avlopsmegi um neyðugt verður nýtt til at veita tey trótandi arbeiðsamboðini til vega.

(Framhald í næsta bladi).